

סנהדרין עא-א

עניין: בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות

כלי יקר פרשת כי תצא דברים כא, יח

יח) כי יהיה לאיש בן סורר ומורה. אמרו רז"ל (סנהדרין עא.) בן סורר ומורה לא היה ולא יהיה ולמה נכתב בתורה אלא דרוש וקבל שכו, ומ"מ חל עלינו חובת ביאור דבר זה למה נכתב תורה דבר שאינו בנמצא כלל, גם יש להתבונן במה שנאמר כאן וכל ישראל ישמעו ויראו יותר מבשאר מצות פרטיות ועוד למה לא נאמר כאן ולא יזידון עוד כמ"ש בפר' שופטים (יז.יג) ואולי טעמו של דבר לפי שבן סורר ומורה לא היה ולא יהיה ולא נכתבה הפר' כ"א כדי שישמעו הבנים ויראו ולא יעשו כדבר הזה, ומ"מ שכל ישראל ישמעו היינו שישמעו פרשה זו ומשפט הכתוב בה ויראו הבנים מלמדות עיני כבודם של אב ואם ולכן לא נאמר ולא יזידון עוד. כי לשון עוד מורה על דבר הנעשה כבר שלא יהיה נעשה עוד וזה אינו שהרי בן סורר ומורה לא היה דברים מעולם ולא נכתבה פרשה זו כ"א להפיל אימתה ופחד על הבנים.

אך קשה לי וכל ישראל ישמעו וכל הבנים הל"ל, כי אין צורך לפחד זה כי אם לבנים, ובספר הוזהר דרש פרשה זו על כל ישראל. ואני אומר שאין צורך בזה כי גם ממשוטה של הפרשה יש מוסר נפלא לכל ישראל שנקראו בנים לאל חי ויש לחוש שיסמכו על זה ויאמרו מאחר שאנחנו בניו א"כ ודאי אם יהיו בנים סוררים לא יביט און ביעקב וירחם עליהם כרחם אב על בנים ויותר להם בדרך שהאב מוותר לבנו ויאמרו הקב"ה וותין, וכן אמר משה בניו מומם (דברים לב.ה) ר"ל מה שקראם בניו זהו מומם כי סמכו על זה ועשו עבירות חבילות ובטחו באביהם שלא ימסרם ביד מדת הדין, ע"כ נכתבה התורה שהדין דין אמת שאפילו האב חייב להביא את בנו לב"ד ולמוסרו למיתה ועי"ז ישמעו פר' זו כל ישראל ויראו את ה' ולא יסמכו על מה שקראם בנים כי גם בב"ד שלמטה חייב האב למסור את בנו לב"ד וכן הדין גם בב"ד שלמעלה.

זהר בלק דף קצו ע"ב

אמר ר' אבהו הוהא על ההוא דכתיב (דברים כא) כי יהיה לאיש בן סורר ומורה וגו'. ותפשו בו אביו ואמו וגו' ותיקין דבהיה שעתא אמר קב"ה למשה כחוב - אמר ליה משה מאריה דעלמא שביק דא אית אבה דעביד כדון לבריה ומשה מרחיק הוה חמי בחכמתא כל מה דזמין קב"ה לבני ישראל אמר מאריה דעלמא שביק מלה דא - א"ל קב"ה למשה חמינה מה דאת אמר כחוב וקבל אגרא - את ידעת ואגרא ידע יתיר - מה דאת חמי - עלי ההוא עובדא - דרוש קרא ותשכח - בההוא שעתא רמז ליה ליופיאל רבנא דאורייתא אמר למשה אגרא דרישטא להאי קרא כתיב כי יהיה לאיש דא קב"ה דכתיב (שמות טו) יי' איש מלחמה - בן דא ישראל - סורר ומורה דכתיב (שם ד) כי כפרה סוררה סר ישראל - אינו שומע בקול אביו ובקול אמו דא קב"ה וכנסת ישראל - ויסרו אותו דכתיב (מלכים ב' יז) ויעזר יי' בישראל וביאודה ביד כל נביא כל חוה וגו' - ולא שמע אליהם דכתיב ולא ישמעו אל יי' וגו' - ותפשו בו אביו ואמו בדעתא דא בהסכמה דא - והאילו איתו אל זקני עירי ואל שער מקומו - אל זקני עירי ואל שער מקומו מצבי ליה - מאי אל זקני עירי ואל שער מקומו אלא אל זקני עירי דא קב"ה ואל שער מקומו דא כנסת ישראל זקני עירי אלן

רבי צדוק הכהן דובר צדק

אחרי-מות אות עז

בעבודה זרה (ה, א) עולה של תשובה, כי אין לך איסור אחד מאיסורי תורה או רבתינו ז"ל שלא יהיה נמצא אדם בכל הדורות שעבר עלינו, כי ה' יתברך צופה מראשית אחרית, ואם לא יעבור עליו אדם לא היה מזהירו, ומאן דאמר בסנהדרין (עא, א) בן סורר ומורה ועיר הנדחת לא היו ולא נבראו אידיחי מהלכה, וגם לפי דעתו היינו לענין משפט העונש שבתורה יש תנאים ידועים שאין מצוים, לא על גופה של עבירה. ועיין בתנא דבי אליהו (רבה כו) חשבו

בן יהודע

שם. ולמה נכתב אלא דרוש וקבל שכו. קשה א"כ יכתוב כמה דברים ולא שייך בפועל ורק יכתוב כדי לקבל שכו בדרכה, ועוד ש"מ דעבדי ע"מ לקבל פרס. וז"ל בס"ד דאיתא בזוה"ק פרשת בלק בשעה שאמר הקב"ה למרע"ה לכתוב פרשת בן סורר ומורה, א"ל משה מאריה דעלמא שביק דא, אית אבה דעביד בן לבריה, א"ל כתיב וקבל אגרא, את ידעת ואגרא ידע יתיר מה דאת חמי עלי ההוא עובדא דרוש קרא ותשכח, בההוא שעתא רמז קב"ה ליופיאל רבנא דאורייתא ואמר למשה אגרא דרישטא להאי קרא, כתיב כי יהיה לאיש דא קב"ה דכתיב ה' איש מלחמה בן דא ישראל, סורר ומורה דכתיב כי כפרה סוררה סר ישראל, אינו שומע בקול אביו ובקול אמו דא קב"ה וכנסת ישראל וכו' ע"ש. נמצא נכתבה פרשה זו כדי לדרוש ממנה מוסר לישראל שלא יבטיח ילד"ר בטענות של הכל לומר בניס אחס לה' אלקים, ואין האב מכלה בניו מן העולם, והא' אשכחנה כה"ג גבי בן סורר ומורה דסוקלים אותו כ"ד ע"פ דברי אביו ואמו, והנה ארז"ל שכו מלה מלה, פירוש ארס דרוש כד"ה לפני אחרים, הנה הד"ה שדורש היא מלה ויש לו שכו שגשמים דבריו לאחרים, וששים מלה מלה דבריו, נמצא יש לו מלה זו שששים אחרים ממהותו וזהו שכו, וכן כלן דרוש פרשה זו דבן סורר, וזי"כ ילמדו מוסר לישראל ממנה ויעשו תשובה, ואז תקבל שכו היא מלה התשובה שיש לך זכות שבעבורך נעשית אלא ישראל :

בן יהודע לעיל דף ע.

דף ע'. אלא גזרת הכתיב היא בן ולא בת. כ"ל בס"ד טעם לגזרת הכתיב הזאת ע"פ הרב כלי יקר ז"ל, דבן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב עניינו בתורה בשביל ללמד את ישראל מוסר דהיה"ר אימר להם תהיו חוטאים ולא תגורו מפני העונש שאקם בנים לה' אלקים, ואין האב נוח לו לאבד בנו מן העולם אלא מוחל לו, ולכן נכתב דין בן סורר, שאביו ואמו יביאוהו לב"ד לסקלו, ובזה בטלה טענת ההכל היא שיש ליה"ר, וז"ש כי יהיה לאיש בן סורר וכו', וא"ת זה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב דין זה בתורה, לז"א וכל ישראל ישמעו ויראו, ר"ל בעבור זאת נכתב, כדי שכל ישראל ישמעו דין זה ויראו לחטוא, שידעו אין טענה נמצאת ליה"ר דבר זה, לפתית לבני אדם לחטוא על סמך רעוע כזה, וידע ישראל יש להם דין בן ואלה"ע יש להם דין בת, וכמ"ס רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל ע"פ בנות ירושלים, ולכן דין זה של בן סורר לא נאמר בבת אלא רק בבן, להודיע שדין זה לא נכתב בתורה אלא בשביל ישראל, שיש להם דין בן, שיקחו ממנו מוסר כאמור :

חתם סופר

מח יראה אמיחת החורה, ואר"י אני ישנתי על קברו של אחוה שהי' ראוי למות זכאי ומת חייב היינו אנשלים — וכן אמרו בעיר הנדחת לא הי' ולא יכיר ואר"י אני ישנתי על חילה, היינו שומרון אלו הי' גדונית כעיר הנדחת לא נדחו עשרת השבטים ולא גלו מארצם, וסוף היא חל עולם וסביבותיה מעשי כרמים היינו וישנתי על חילה כא).